

TĂNG TÍNH THỰC TIỄN TRONG GIẢNG DẠY LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HIỆN NAY

ĐOÀN NAM CHUNG (*)

Tóm tắt: Lý luận chính trị là một môn học cơ bản trong các trường đại học, góp phần giáo dục, tuyên truyền nền tảng tư tưởng của Đảng, xây dựng bản lĩnh, ý chí, niềm tin vào chế độ xã hội chủ nghĩa. Bài viết phân tích thực trạng và đưa ra các giải pháp góp phần tăng tính thực tiễn trong công tác giảng dạy các môn lý luận chính trị trong các trường đại học ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Giảng dạy; lý luận chính trị; tính thực tiễn; trường đại học.

Abstract: Political theory is a basic subject in universities, contributing to the education and propaganda of the Party's ideological foundation, and development of the capacity, will, and belief under the socialist regime. This article analyzes current situation and offers the solutions to increase the practicality of political theory education in existing universities in Vietnam.

Keywords: Education; political theory; practicality; university.

Ngày nhận bài: 23/3/2022

Ngày biên tập: 25/3/2022

Ngày duyệt đăng: 15/4/2022

1. Vai trò và tầm quan trọng của các môn lý luận chính trị

Lý luận chính trị là tên gọi chung của các môn khoa học thuộc nền tảng tư tưởng của Đảng, bao gồm các môn lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam, lý luận nhà nước, pháp luật... Giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học giữ vai trò rất quan trọng trong việc tuyên truyền chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; xây dựng, bồi đắp nền tảng tư tưởng, tinh thần, hình thành phẩm chất, nhân cách, đạo đức cách mạng cho các thế hệ sinh viên, góp phần quyết định chất lượng giáo dục và đào tạo của các trường đại học. Các nội dung giáo dục lý luận chính trị có tính khái quát, trừu tượng cao, để cụ thể hóa lý luận, sáng tỏ vai trò dẫn dắt, soi đường của lý luận với sự phát triển của xã hội, qua đó giúp

người học dễ nắm được bản chất vấn đề, vận dụng tốt trong thực tiễn, lý luận phải được cụ thể hóa, nghĩa là giảng dạy lý luận chính trị phải luôn trong mối quan hệ biện chứng với thực tiễn, gắn chặt với thực tiễn, lấy thực tiễn để chứng minh.

C.Mác từng khẳng định: "Vấn đề tìm hiểu xem tư duy của con người có thể đạt tới chân lý khách quan không, hoàn toàn không phải là một vấn đề lý luận mà là một vấn đề thực tiễn. Chính trong thực tiễn mà con người phải chứng minh chân lý"⁽¹⁾. Đánh giá vai trò và ý nghĩa to lớn của lý luận chính trị, V.I.Lênin nhấn mạnh: "Không có lý luận cách mạng thì cũng không thể có phong trào cách mạng"⁽²⁾. Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ: "Lý luận phải liên hệ với thực tế. Thống nhất giữa lý luận và thực tiễn là một nguyên tắc căn bản của chủ nghĩa Mác - Lênin. Thực tiễn không có lý luận hướng dẫn thì thành thực tiễn mù quáng. Lý luận mà không liên hệ với thực tế là lý luận suông"⁽³⁾, đó là thứ lý thuyết xa rời thực tiễn và không giúp ích gì cho cuộc sống.

(*) TS; Trường Đại học Điện lực

Thời gian qua, giảng viên lý luận chính trị ở các trường đại học ở Việt Nam đã có nhận thức đúng đắn vị trí, vai trò của môn học, đã thường xuyên tìm các giải pháp nâng cao chất lượng môn học, đặc biệt chú trọng việc cụ thể hóa lý luận, đã gắn lý luận với thực tiễn, làm cho chất lượng các môn lý luận được giữ vững và nâng cao, nhiều bài giảng hay thu hút được sự quan tâm, chú ý, tích cực học tập của người học. Tuy nhiên, không ít giảng viên mới chỉ trang bị đủ kiến thức cơ bản mà ít đưa các yếu tố thực tiễn vào để phân tích, định hướng tư tưởng và hướng dẫn hành động cho sinh viên. Dẫn đến, nhiều bài giảng thiếu sức sống, không thuyết phục, không theo kịp sự vận động của thực tiễn đang là một hiện tượng khá phổ biến hiện nay. Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng đánh giá: “Nội dung chương trình giáo dục và đào tạo còn nặng lý thuyết, nhẹ thực hành”⁽⁴⁾, quá trình giảng dạy thiếu ví dụ thực tiễn, làm cho sinh viên không hứng thú, từ đó ngại học, chất lượng môn học không cao, nhiều sinh viên phải thi lại, có sinh viên thi lại nhiều lần.

2. Giải pháp tăng tính thực tiễn trong giảng dạy lý luận chính trị ở các trường đại học hiện nay

Một là, nâng cao nhận thức, phát huy trách nhiệm của các chủ thể, nhất là đội ngũ giảng viên lý luận chính trị.

Đội ngũ giảng viên cần có nhận thức sâu sắc về việc thường xuyên phải đổi mới, nâng cao chất lượng giảng dạy các môn lý luận chính trị theo hướng tăng tính thực tiễn trong từng nội dung bài giảng, xác định đây là nhiệm vụ, việc làm thường xuyên, liên tục. Cụ thể, Đảng ủy và Ban Giám hiệu nhà trường cần quan tâm và xác định rõ chủ trương, biện pháp nâng cao chất lượng giảng dạy, học tập các môn lý luận chính trị, tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn học này. Chỉ đạo xây dựng và tổ chức triển khai có hiệu quả kế hoạch đổi mới, nâng cao chất lượng bài giảng. Kết hợp chặt chẽ và vận dụng linh hoạt các hình thức, phương pháp giảng dạy tích cực, tăng cường công tác chỉ đạo, kiểm tra đôn đốc, kịp thời phát hiện những biểu hiện sai sót

để thường xuyên bảo đảm, nâng cao chất lượng bài giảng. Đội ngũ cán bộ, giảng viên khoa, bộ môn lý luận chính trị cần xác định đúng vị trí của mình - chủ thể quyết định chất lượng hoạt động tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị; hiểu sâu, nắm chắc quan điểm, phương châm, nguyên tắc giáo dục và quy chế đào tạo của từng nhà trường.

Các phòng đào tạo, phòng sinh viên, phòng khảo thí và bảo đảm chất lượng giáo dục... cần đề cao trách nhiệm trong công tác tham mưu, chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra đôn đốc các khoa giảng dạy lý luận chính trị thực hiện tốt việc nâng cao chất lượng giảng dạy nói chung và tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị nói riêng. Đồng thời, có các biện pháp phù hợp nâng cao nhận thức của sinh viên về vị trí, vai trò của các môn lý luận chính trị trong chương trình giáo dục, đào tạo; đề cao trách nhiệm của sinh viên trong học tập các môn khoa học lý luận chính trị.

Lãnh đạo, quản lý các khoa, bộ môn và giảng viên lý luận chính trị là lực lượng có vai trò quan trọng, trực tiếp lãnh đạo, chỉ đạo việc nâng cao chất lượng giảng dạy, tăng tính thực tiễn trong các nội dung giảng dạy lý luận chính trị. Theo đó, cấp ủy, lãnh đạo, quản lý thường xuyên quan tâm giáo dục cho giảng viên hiểu rõ vị trí, vai trò của các môn lý luận chính trị đối với việc hình thành, phát triển và hoàn thiện mô hình con người mới, đáp ứng nhu cầu nhân lực chất lượng, phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Xác định rõ yêu cầu trong mỗi bài giảng, hướng tới xây dựng ở sinh viên những nội dung thế giới quan khoa học, phương pháp luận biện chứng, có nhận thức sâu sắc về đường lối, quan điểm của Đảng, Nhà nước, tránh sai lầm, mất phương hướng, góp phần hiện thực hóa các quan điểm, đường lối, chính sách trong thực tiễn.

Giảng viên lý luận chính trị căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ, đối tượng sinh viên, ngành đào tạo để biên soạn giáo án, bài giảng cho phù hợp. Trong đó, bài giảng lý luận biên soạn phải bảo đảm tính khoa học,

tính thực tiễn; nội dung phải cập nhật tính thời sự, xây dựng được các tình huống có vấn đề, để người học suy nghĩ cùng giảng viên tìm hướng giải quyết. Đặc biệt, giảng viên cần trau dồi kiến thức về nội dung lý thuyết, phương pháp, kỹ năng thực hành; cần vận dụng linh hoạt các phương pháp dạy học tích cực, kích thích tính chủ động, tích cực, sáng tạo của người học; lập luận làm rõ nội dung, kết hợp với mở rộng kiến thức và liên hệ với thực tiễn.

Hai là, thường xuyên đổi mới chương trình, nội dung và phương pháp giảng dạy theo hướng tăng tính thực tiễn, gắn lý luận với thực tiễn.

Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng nêu rõ: “Đổi mới căn bản nội dung, chương trình, phương pháp giáo dục lý luận chính trị theo hướng khoa học, sáng tạo, hiện đại và gắn lý luận với thực tiễn”⁽⁵⁾. Lý luận chính trị là những nội dung được khái quát, đúc kết từ thực tiễn, luôn bám sát thực tiễn. Do thực tiễn luôn vận động biến đổi, luôn xuất hiện nhiều vấn đề mới đòi hỏi lý luận phải khái quát, luận giải, làm sáng tỏ. Chương trình, nội dung các môn lý luận chính trị cần điều chỉnh cho phù hợp với mục tiêu, yêu cầu đào tạo của nhà trường. Do đó, việc đổi mới chương trình giảng dạy các môn lý luận chính trị phải theo hướng bám sát thực tiễn, gắn với yêu cầu phát triển về phẩm chất, năng lực toàn diện của người học. Nội dung giảng dạy các môn lý luận chính trị cần thiết thực, hướng đến phát triển những phẩm chất chính trị, đạo đức, phương pháp, tác phong công tác của sinh viên, đáp ứng yêu cầu thực tiễn công việc. Các nội dung giảng dạy cần có sự liên hệ chặt chẽ với thực tiễn xã hội, thực tiễn nghề nghiệp và sự phát triển của thực tiễn cuộc sống; phải bảo đảm tính vừa toàn diện, vừa chuyên sâu, thiết thực.

Trong bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, phương pháp giảng dạy các môn lý luận chính trị vừa phải quán triệt phương châm “lấy người học làm trung tâm”, cũng cần được đổi mới theo hướng hiện đại, sáng tạo, phát huy tối đa tính sáng tạo, tính tích cực của người học, gắn lý thuyết

với thực hành, lấy thực hành làm chính; tích cực bồi dưỡng, rèn luyện kỹ năng hoạt động thực tiễn và phương pháp tư duy sáng tạo, độc lập của sinh viên. Tập trung nâng cao chất lượng tự học, tự nghiên cứu, từng bước biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo, nâng cao khả năng vận dụng kiến thức vào thực hiện các hoạt động thực tiễn gắn với chuyên ngành đào tạo của sinh viên.

Ba là, nâng cao phẩm chất, năng lực toàn diện của đội ngũ giảng viên hướng tới tăng tính thực tiễn trong giảng dạy lý luận chính trị.

Nâng cao chất lượng công tác giáo dục lý luận chính trị nói chung, tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn học này nói riêng, vấn đề xây dựng đội ngũ giảng viên giữ vị trí quan trọng. Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng nhấn mạnh: “Tập trung xây dựng, củng cố, thường xuyên bồi dưỡng, nâng cao phẩm chất, năng lực của đội ngũ giảng viên chính trị, báo cáo viên”⁽⁶⁾. Thực tiễn cho thấy, để tăng tính thực tiễn trong các bài giảng lý luận chính trị, bên cạnh việc thường xuyên đổi mới chương trình, nội dung, phương pháp giảng dạy, cần chú trọng đến xây dựng đội ngũ giảng viên với trình độ chuyên môn cao, có phẩm chất đạo đức và năng lực nghề nghiệp tốt. Nếu bản thân giảng viên không thường xuyên học tập, nâng cao phẩm chất, năng lực, trình độ chuyên môn, trình độ lý luận chính trị, tác phong công tác thì sẽ không thể đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của công tác giáo dục lý luận chính trị.

Trong biên soạn bài giảng, cần căn cứ vào nhiệm vụ, đối tượng đào tạo để biên soạn bài, xác định địa điểm, cơ sở vật chất phục vụ cho bài giảng, dự kiến các tình huống sư phạm, chọn các ví dụ thực tiễn phù hợp đối tượng người học; bảo đảm tính khoa học, tính thực tiễn; nội dung phải cập nhật tính thời sự, xây dựng được các tình huống. Đặc biệt, giảng viên cần nắm chắc nội dung các vấn đề giảng, phương pháp giảng cho từng vấn đề, luyện tập kỹ năng giải quyết các tình huống sư phạm phát sinh trong quá trình giảng dạy.

Trong giảng dạy, giảng viên cần vận dụng linh hoạt các phương pháp dạy học

tích cực nhằm kích thích tính chủ động, tích cực, sáng tạo của người học; lập luận làm rõ nội dung, kết hợp mở rộng kiến thức và liên hệ với thực tiễn; kết hợp phương pháp truyền thống và hiện đại trong giảng bài, thể hiện rõ tính lý luận, tính tư tưởng, tính thực tiễn và tính sáng tạo.

Do đó, giảng viên cần kết hợp phương pháp thuyết trình với các phương pháp dạy học tích cực như phương pháp dạy học nêu vấn đề, trao đổi, đối thoại, khắc phục lối dạy “độc thoại”, thông báo thông tin một chiều, nặng về lý thuyết, áp đặt thụ động, máy móc lý luận xa rời thực tiễn không phát huy được tính tích cực sáng tạo của người học. Đối với các ví dụ, tình huống thực tiễn sử dụng trong bài giảng, giảng viên phải có sự đầu tư, lựa chọn kỹ lưỡng với yêu cầu về tính điển hình, tính khái quát, mô phạm, mang tính thời sự, phản ánh sâu sắc đời sống kinh tế, chính trị - xã hội.

Bốn là, tăng cường các hoạt động thực tiễn đối với giảng viên lý luận chính trị.

Để tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị, giảng viên cần nắm bắt, am hiểu sâu sắc các vấn đề chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội sâu rộng và biết cách sử dụng yếu tố thực tiễn cần thiết, sát đúng để đưa vào nội dung bài giảng một cách phù hợp, làm cho bài giảng sinh động, dễ tiếp cận. Vì vậy, đối với nhà trường cần tạo điều kiện để giảng viên học tập nâng cao trình độ lý luận, mặt khác giúp tích lũy kiến thức thực tiễn thông qua hoạt động nghiên cứu thực tế ở các địa phương hoặc cơ sở sản xuất, tham gia hoạt động trong các tổ chức chính trị xã hội. Chú trọng mở các lớp tập huấn, bồi dưỡng kiến thức giúp các giảng viên chủ động học tập, nghiên cứu các tài liệu chuyên ngành, liên ngành để mở rộng, đào sâu sự hiểu biết tri thức lý luận chính trị; tăng cường nghiên cứu, trao đổi, thảo luận trong nhóm chuyên môn và vận dụng giải quyết từng vấn đề theo yêu cầu của đổi mới giảng dạy các môn lý luận chính trị.

Mặt khác, mỗi giảng viên cần tích cực tham gia nghiên cứu khoa học để có điều kiện tiếp xúc với các kết quả đạt được trong

thực tế, khái quát thành những bài học, bổ sung kiến thức mới cho công tác giảng dạy lý luận chính trị và tham gia các chương trình khảo sát, tìm hiểu thực tế tại các địa phương, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức quần chúng, doanh nghiệp, gặp gỡ trao đổi với cán bộ, đảng viên, hội viên, các tầng lớp nhân dân; tham quan các mô hình lao động sản xuất để trực tiếp thu thập những kiến thức thực tiễn sinh động, thời sự. Ngoài ra, mỗi giảng viên cần chủ động khai thác thông tin chính thống trên các phương tiện thông tin đại chúng, để cập nhật tri thức cũng như diễn biến thời sự trong nước và thế giới, qua đó có thực tiễn đa chiều, rộng lớn, được nhìn nhận, phân tích ở nhiều góc cạnh khác nhau.

Tăng tính thực tiễn trong giảng dạy các môn lý luận chính trị nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo của các trường đại học hiện nay đòi hỏi sự tham gia của nhiều lực lượng có liên quan, riêng với giảng viên giảng dạy lý luận chính trị, trước hết phải nắm đầy đủ, sâu sắc nội dung từng bộ môn lý luận được đảm nhiệm, từ đó có sự lựa chọn đúng, vận dụng hiệu quả các phương pháp nhằm gắn lý luận với thực tiễn, thường xuyên, tích cực trải nghiệm để nắm bắt thực tiễn xã hội, không ngừng nghiên cứu thực tế, tìm hiểu các thông tin để bổ sung kinh nghiệm, vốn sống cho bản thân, phục vụ cho quá trình giảng dạy, nghiên cứu ở các nhà trường./

Ghi chú:

(1) C.Mác và Ph.Ăngghen, *Toàn tập*, tập 3, Nxb CTQG, H.1995, tr.9-10.

(2) V.I.Lênin, *Toàn tập*, tập 33, Nxb CTQG, H.2005, tr.95.

(3) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 11, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.94-97.

(4) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.82.

(5), (6) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập II, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.235, tr.236.